

“OILA VA GENDER” ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI

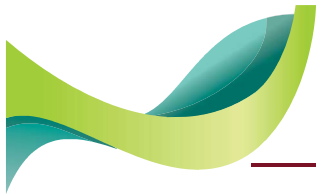
**M.Qaxxorova, F.Abduraximova, O.Musurmanova,
B.Farfiyev, F.Rashidov. O'Palvanov**

**OILA VA NIKOH MUNOSABATLARI
MUSTAHKAMLIGINING
DUNYOVIIY VA DINIY
ASOSLARI**

(Uslubiy qo'llanma)

“Mahalla va oila” nashriyoti
Toshkent – 2024

UO'K 28-45:173(075.8)

KBK 86.2+87.7

O-38

Oila va nikoh munosabatlari mustahkamligining dunyoviy va diniy asoslari
[Matn]: uslubiy qo'llanma / M.Qaxxorova, F.Abduraximova, O.Musurmanova, B.Farfiyev,
F.Rashidov, O'.Palvanov.. – Toshkent: "Mahalla va oila" nashriyoti, 2024. – 96 b.

Mualliflar:

**M.Qaxxorova, F.Abduraximova, O.Musurmanova, B.Farfiyev,
F.Rashidov, O'.Palvanov.**

Mas'ul muharrir:

Sh.Sodiqova – *sotsiologiya fanlari doktori, professor*

Taqrizchilar:

N.Yusupova – *yuridik fanlar doktori, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi
"Islomshunoslik ICESCO" kafedrası professori*

D.Karimova – *yuridik fanlar doktori, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi "Xalqaro
munosabatlar va Ijtimoiy fanlar" kafedrası dotsenti*

Mazkur uslubiy qo'llanmada oila mustahkamligi, xalq farovonligi va taraqqiyotiga xizmat qiladigan ilm-ma'rifat, tinchlik, poklik kabi tamoyillarga asoslangan islom dini manbalari, qonun hujjatlari, e'zozlangan milliy urf-odatlar va sohaga doir ilmiy-nazariy qarashlar asosida oila va nikohning o'rni yoritilgan. Shuningdek, ushbu uslubiy qo'llanmada jamiyatning muhim instituti hisoblangan oila va uning barqarorligiga o'z salbiy ta'sirini ko'rsatayotgan norasmiy shar'iy nikoh asosida yuzaga kelayotgan noqonuniy oilalar va ularda farzandlar ta'minoti hamda tarbiyasi bilan bog'liq muammolar, muqaddas oila instituti mustahkamligiga tahdid solayotgan hodisalarning oldini olish masalalari yoritilgan. Xususan, jamiyat muhitida qonuniy nikohsiz birgalikda yashash, poligamik nikohning axloqiy, ijtimoiy-iqtisodiy, huquqiy va siyosiy oqibatlarini tushunish, uning salbiy ta'sirlarining oldini olish mexanizmlari bilan bog'liq muammolar bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar o'z ifodasini topgan.

Mazkur uslubiy qo'llanma "Oila va gender" ilmiy-tadqiqot instituti tomonidan mahalla fuqarolar yig'inlarining mutaxassisleri, otinoyilar, oilashunos tadqiqotchilar uchun mo'ljallangan.

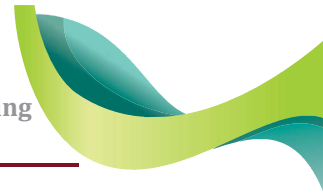
*Uslubiy qo'llanma O'zbekiston Respublikasi "Oila va gender" ilmiy-tadqiqot instituti
Ilmiy-uslubiy kengashining 2024-yil 1-martdagi 2-sonli yig'ilish bayonnomasida nashrga
tavsiya etildi*

*O'zbekiston Respublikasi Din ishlari bo'yicha qo'mitasining 2024-yil 12-iyuldagi
03-07/4159-sonli xulosasi asosida tayyorlandi.*

ISBN 978-9910-9916-9-1

© "Oila va gender" ilmiy-tadqiqot instituti, 2024

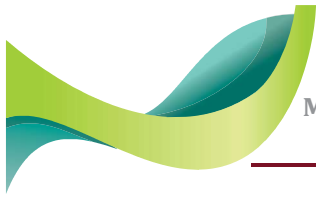
© "Mahalla va oila" nashriyoti, 2024

KIRISH

Jahonda kechayotgan global o'zgarishlar xalqlar madaniy hayotidagi asrlar davomida qaror topgan nikoh munosabatlarining degradatsiyaga uchrayotgani bilan xarakterlanmoqda. Nikoh va oilaviy qadriyatlarning mohiyatini anglamasdan, ularni yo'qotishga, insoniyat erkinligiga putur yetkazuvchi sarqit sifatida baholovchi nigilistik qatlamlar shakllanmoqda. Bunday qarashlar G'arb-u Sharq xalqlari hayotiga birdek kirib bormoqda. Shu bois oila-nikoh munosabatlarining axloqiy-tarbiyaviy mohiyatini anglab yetish, transformatsiyasiga sabab bo'luvchi konseptual asoslarini aniqlash va insoniyatning progressiv taraqqiyotidagi mexanizmlarini ishlab chiqish bugungi kun talablaridan biri sifatida dolzarbligicha qolmoqda.

Ma'lumki, oila jamiyatning eng ko'hna va muhim institutlaridan biri hisoblanadi. Aynan oilada reproduktiv funksiya amalga oshiriladi. Keyinchalik esa shaxsning ijtimoiylashuvi ham aynan oilada sodir bo'ladi. Shuningdek, milliy an'analar, urf-odatlar, udumlarni idrok qilish va ularni o'zlashtirish ham oilaviy hayotda kechadi. Shu va boshqa muhim jihatlari tufayli oila jamiyat hayotining poydevori hisoblanadi. Qaysiki jamiyatda oila instituti mustahkam bo'lsa, o'sha yerda ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlash qonuniyat xususiyatiga ega bo'ladi. Oila barqarorligi esa bir qator omillar ta'sirida mavjud bo'ladi. Ularning har biri muhim ahamiyatga ega ekanligi ilmiy izlanishlar yordamida tadqiq qilinib, jamiyatning transformatsiyalashuvi jarayonida oila institutini

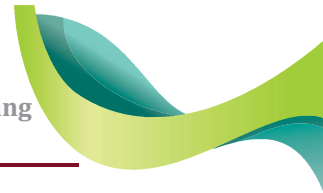

M.Qaxxorova, F.Abduraximova, O.Musurmanova,
B.Farfiyev, F.Rashidov, O'Palvanov

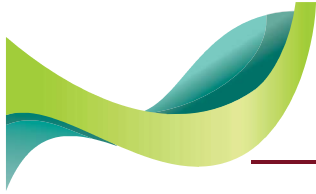
manzilli sog'lomashtirish ishlarini amalga oshirishning ma'naviy-ma'rifiy, huquqiy psixologik metodologiyasi bo'yicha yo'riqnoma. – T.: O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi", 2021.

41. Yusupova N., Rashidova Sh. Oilaviy hayotning shar'iy asoslari // Uslubiy qo'llanma. – T.: Tasvir 2020. – B.8.
42. Xotin-qizlar va bolalarning huquqlariga oid qonun kafolatlari. – Toshkent: O'zbekiston, 2000. – B. 256.

MUNDARIJA

Kirish.....	3
Oila mustahkamligi asoslari.....	8
Nikoh tuzish shartlari	18
Nikohning axloqiy mohiyati	24
Islomda nasl-nasab muhofazasi	29
Bolalarning ismi, otasining ismi va familiya olish huquqi.....	32
Ajrim holatida farzandlarning huquqi va yetim bolalar ta'minoti.....	34
Oila va farzandlar o'rtasidagi munosabatlar masalasi.....	40
Rasmiy nikoh (FHDY) – qat'iy qoida, rasmiy shar'iy nikoh – axloq qoidasi, milliy urf-odat sifatida.....	54
Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash tizimida ehtiyojmand, yolg'iz ayollarni tadbirkorlik ko'nikmasi va malakasining o'rni va roli.....	62
Yolg'iz ayollarning etnodifferensial va etnosotsial belgilari.....	68
Ko'pxotinlikning huquqiy oqibatlar.....	82
Xulosa.....	84
Tavsiya va takliflar.....	89
Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.....	90

M.Qaxxorova, F.Abduraximova, O.Musurmanova,
B.Farfiyev, F.Rashidov, O'Palvanov

OILA VA NIKOH MUNOSABATLARI MUSTAHKAMLIGINING DUNYOVIY VA DINIY ASOSLARI

(Uslubiy qo'llanma)

“Mahalla va oila” nashriyoti
Toshkent – 2024

Nashr uchun mas'ul: **B. Mavlonov**
Muharrir: **O'. Namozova**
Badiiy muharrir: **F. Sobirov**
Dizayner-sahifalovchi: **L. Abdullayev**

1940

Nashriyot ro'yxat raqami № 1043191. 24.09.2021-y.
Bosishga ruxsat etildi: 06.09.2024.
“Cambria” garniturası. Qog'oz bichimi: 60x84^{1/16}
Nashriyot bosma tabog'i 5,5.
100000, Toshkent shahri, Mirzo Ulug'bek tumani,
M.Ismoilıy ko'chasi 1-G uy.

«Pages Print» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent, Olmazor tuman, Chimboy ko'chasi, 8-uy.